

1. Egy ~30 perces film megtekintése

Nagy kerek erdő, rendező Farkas György (2002)

http://karpatiharsona.info/index.php?option=com_content&view=article&id=7789:nagy-kerek-erd&catid=99:dokumentumfilmek&Itemid=95

Amire figyeljete a filmnézés közben:

A filmben bemutatott 4 ember számára mit jelent az, hogy táji otthon, hogyan fogalmazza meg, mivel utal rá, ha nem is beszél erről konkrétan?

Filmnézés esetén felmerülhet technikai akadály, ezért ha esetleg valaki nem tudta megnézni, akkor is résztvehet, de az olvasnivalót mindenképp olvassátok el!

2. Olvasnivaló

Szabó Zoltán: Szerelmes földrajz

Részletek

Az egész könyvet ajánlom mindenkinek. A műhely beszélgetéshez ezeket a részeket, részleteket olvassátok el! Jó készülést! ***

Második fejezet

Melyben a szerző a „haza” szó értelmének keresésére indul

(részlet)

*Hanem azért mondom, hogy megkíséreljem megfogalmazni: milyen értelemben szól „hazáról” ez az írás. Próbáljuk – egyébként tudományoskodó igény nélkül – megközelíteni a szó értelmét. Egy gimnazista minden bizonnyal a Kölcsey-idézettel felelne: „Mert tudd meg: a szóban – haza, foglaltatik az emberi szeretet és óhajlás tárgyainak egész öszvessége. Oltár, atyáid által istennek építve; ház, hol az élet első örömeit ízleled; föld, melynek gyümölcse feltáplált...” Ne elégedjünk meg e szép meghatározással – további igyekezetek nélkül-, ahogyan a magyar állampolgári nevelés vele megelégszik. Ha kicsit tovább boncoljuk, benne is, mint a haza minden meghatározásában, időbeli és térbeli, elemeket találunk: a hazának két értelme van, történelmi és földrajzi. Történelmi értelme súrolja a nemzetét, földrajzi értelme súrolja az országét, azonban a szó maga egyiknek sem szinonimája. A nemzetet csakugyan meg lehet határozni a már-már közhelyszerű renani szóval: „közös emlék a múltból...közös terv a jövőre”. A haza meghatározására ez nem elég. Az ország pedig? Az ország hatalom és birtoklás dolga; a haza szereteté, érzelmé.

Abban azonban, azt hiszem, nem tévedek, hogy ha fölveti az ember e szót: „haza”, a képzetek, melyek vele kapcsolatban a magyarban ma felmerülnek, inkább csak történelmeink, mint földrajziak is. Ha lélektani kísérletet végeznénk hazánkfiával, és leíratnánk velük, mi jut eszükbe e szóval kapcsolatban, ilyesféle válaszokat kapnánk: Mohi, Mohács, Világos, általában nemzeti katasztrófákat jelző neveket, melyek arra utalnak, hogy „isten csodája, hogy még áll hazánk”. A közös emlék általában a közös halálveszedelmek emléke; múltunkból jelenünkbe egy sereg lázalom, nehéz válság, ijesztő pillanat emléke szól át. Olyasféleképp vagyunk ezzel, mint a gyermek lenne, akinek szülőföldjéről elsősorban azok a katasztrófák és szörnyű veszedelmek jutnának eszébe, melyek serdülése idején meglátogatták.

A „haza” földrajzi valóságáról sokkal kevesebb és sokkal általánosabb a képzetünk, sokkal homályosabb és szegényebb a képünk, mint a haza történelmi valóságáról. E földrajzi kép legtöbbször megmarad a térképi rajznál, a hegy- és vízrajzi határnál, a Kárpátok barna vonalánál, mely védőn és tartón öleli át azt, amit Magyarországnak nevezünk. Ami ezen belül

van, elmosódott és halvány hazánkfiainak képzeletében. Ezért gondolom, hogy nem fölösleges a haza földrajzi mondanivalójáról beszélni, a tájak pompás együtteséről, hazai levegőről, az ételről, mellyel a föld mássá neveli a testet, a borról, mellyel a föld mássá formálja a kedélyt, mint más tájak fiait. Az ember minden öncsonkító és korszerű balítélet ellenére is nemcsak a fajta fia, hanem a táj szülöttje is, a klíma neveltje, egy sajátos és másutt a világon fel nem található fénytörés gyermeke is. Azt hiszem, sokkal valóságosabb és hitelesebb dolog a magyar éghajlatról, a magyar látásmódot nevelő tájról, a magyar kedélyt kialakító földről és égről beszélni, mint a magyarokat saját nemzeti célok felé vezérlő magyarok Istenéről. A haza földrajzi értelme sok tekintetben elsődlegesebb élmény, mint a történelmi; nem annyira elfogult tolmácsokon keresztül kapja az ember. *

Negyedik fejezet

Melyben a szülőföldről van szó

Arra utal, amit először lát hazájának az ember. Első élményünk hazánkról nem történelmi, nem politikai, nem múltból átszóló, nem jövő felé mutató, nincs köze határhoz, hatalomhoz, államhoz, államformához, különösképpen nincs köze világnézethez, vagy politikai párthoz, nincs köze nacionalizmushoz sem. Mindenezek későbbi dolgok. Az első élmény a hazáról igen egyszerű, közvetlen, egy patak csobogásának zenéje, egy közeli utcasarok, felhők vonulása a síkság fölött, egy darab táj, melyet egy ablak kerete bezárt, körülbelül ennyi ez egész. Ez első hazaélmény éppen azért nagyszerű, mert ily emléktelen, tervtelen, indulattalan. Nincs köze hozzá se érdeknek, se érdeknek, csak szeretetnek. Jules Renardnak van néhány sora, melynek e címet adta: Haza: „Három vagy négy ház, éppannyi föld és víz, amennyi a fáknek kell, a gyermekkor néhány halovány emléke, melyek hívásunkra készségesen birtokában lehet ilyesmi, különösebb költség nélkül, miért csinálnak mégis annyi bonyodalmat körülötte az emberek?” E sorok éppen pátosztalanságuk miatt méltóak figyelmünkre. A szülőfölk, ez első hazái az embereknek, szépen megférnek egymás mellett. Szülőtteik kevésbé.

Ezért van némi politikai értelme is annak, hogy a haza földrajzi értelméről, a tájakról beszéljünk. A hazának ez az értelme az, mely mindenkor távol marad mindennemű imperializmustól és vetélkedéstől. A Hargitától teljesen idegen lenne valami olyan becsvágy, melyet a Matterhorn sértőnek tekinthetne. A tájak nem harcolnak, hanem teremnek, nem vetélkednek, hanem ihletnek; jó lenne időnkint figyelni rájuk. A különféle tájak nagyon jól megférnek egymás mellett: ha különféle nemzetek, amelyek lejtőiken és síkjaikon élnek, jobban hallgatnának rájuk, talán jobban megférnének egymás mellett. Az ember gyöngé, és megkívánhatja másnak birtokát, ökrét, vagyónát, asszonyát, de hogy másnak szülőföldjét kívánná maga szülőföldjéül, olyan még nem fordult elő. A tájak békülékenységre, szeretetre, türelemre, életöröme, fanatizmustól ment kívánságokra tanítanak, az otthon megbecsülésére, és ezzel a más otthonának a tiszteletére. Megannyi szükséges dolgok napjainkban. De ezekről később még szó lesz. Előbb kitérésképpen a szerző elmondja, hogy miként tágult hazája szülőházától az ország határáig és azon is túl.

Tizedik fejezet

Melyben a szerző újabb magyarországi tájakkal találkozik

(részlet)

„A hazai tájakkal persze előre megfontolt szándék nélkül találkozik az ember, mintegy véletlen folytán. Mikor útnak indul, sohase a tájakat megy felkeresni, mindig valami mást keres, rokonokat, alkalmat az üdülésre, teret a testedzésre, vagy lehetőséget munkára, tanulásra. Egészen másként van az ember, mint külföldi útjain, mikor határozott

kívánczossággal indul valamely vidék felé, kezében útikönyvvel. Hazája földjét nem megnézi, hanem meglátja az ember; képe úgy mellékesen, rendszer nélküli utazások során alakul ki benne. Egy rokoni hívás és néhány napos dologtalan pihenő valahol a Bakonyban. Egy magányos és unott esti séta kapcsán, hirtelenül, egyik pillanatról a másikra, az utas megérzi a táj külön levegőjét, azokat az apróságokat, melyek a táj egyéniségét teszik.”

„A tájak lelkét nem akkor érti meg az ember legkönnyebben, ha keresi. A táj lényegére és szépségeire csak véletlenül döbbenhet rá az utas, mintegy tennivalóinak szünetében.”

Tizenkettedik fejezet

Mely a táj és nép viszonyáról szól
(részlet)

„Mert a nép sok tekintetben a táj alkotása, s a táj sok tekintetben a népé. Némely népdaloknak két hatalmas társszerzője van, az egyik a nyelv, a másik a táj. Lehet, hogy következtetésnek kissé lírai, de a palócok dalaiban a ritmusnak ugyanazt a játékos-szomorkás hullámzást érzem, mint a Palócföld halmaiban, s Dunántúl könnyed dalai nem utalnak-e a vidék könnyedebb fényeire és szelídebb színeire?”

„Alighanem sokan ismerik azt az elemien hatalmas erejű érzést, mely olyankor szokta meglepni az embert, mikor egyes egyedül hever egy dombtetőn, hanyatt, őszi napsütésben, sárguló füvek között s valahogy az az érzés fogja el, hogy saját vérkeringésének szoros és megmásíthatatlan köze van a föld nedveinek áramlásához. Körülbelül azt a sajátos és megmásíthatatlan kapcsolatot érzem táj és nép között, melyet az ember ilyen pillanatokban érez a föld és a saját teste között. Ezért gondolom, hogy mikor tájról beszélek, ha csak közvetve is, de a népről is beszélek.”

Tizenhetedik fejezet

Melyben a szerző a hazai tájaknak hódol
(részlet)

„A négyökrös szekér. A Petőfi-vers Borjádön születik, és tájról, hazáról, nincs benne szó. Csupán csak országútról, a kalmár szélről, mely a szomszéd mezőkön jár, s a magyar táj legfontosabb részéről, az égről.” (...) „Ugyanaz van a versben, aminek a hiányát az érzi, akit elfogy a honvágy. Az eget, a földet, a tájat a beszélgetést, az éneket, a meghitt pillanatot, az anyanyelvet, mely körülveszi az embert, mint a levegő, az emberi kapcsolatoknak azt az egyszerű és mesterkéltetés nélküli varázsát, mely csak honfitársak között lehetséges, csak esti órában, csak városon kívül vagy folyóparton; mindezt érzékelteti ez a vers anélkül, hogy beszélne róla.(...) Ahogy sorain ringatózom, az az érzésem, hogy külföldi táj és hazai táj között az a különbség, hogy az előbbit előbb találja szépnek az ember, és azután szereti meg. Az utóbbit előbb szereti az ember, és azután találja szépnek. Ugyanez a különbség nő és anya között.”

Huszonkettedik fejezet

Melyben a szerző a hazai tájaknak hódol (részlet)

„Mint utas, ki elvált kedvesétől, s a kedves képe a növvő távolsággal arányban szépül, mint a léghajós, kit gömbje egyre magasabb tájak felé visz, s közben szívében egyre szebb és gazdagabb lesz, amit odalenn hagyott – úgy jöttem rá, legtöbbször távozóban, legtöbbször külföldön, a kócoska és árva magyar táj gazdagságára és szépségeire.” (... *Alföldről, Dunántúlról...*)